

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра нової та новітньої історії України

Професор кафедри ново-педагогічної і
навчальної роботи та рекреації
проф. Гавришук С. В.

15 лютого 2017р.

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ ВІДНОСИНИ
В ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТ.

РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

підготовки магістрів

галузь знань 03 – «Гуманітарні науки»

спеціальність 032 Історія та археологія

спеціальність 014 Середня освіта (Історія)

освітня програма «Історія, правознавство, суспільствознавство»

освітня програма «Історія, європеїстика, археологія»

Робоча програма навчальної дисципліни «Українсько-польські відносини в першій половині ХХ ст.» для студентів за спеціальностями: 032 «Історія та археологія»; 014 «Середня освіта (Історія)» « » 2016 р.

Розробник: Кучерепа М. М., професор кафедри нової та новітньої історії України, канд. іст. наук.

Рецензент: Шабала Я. М., завідувач кафедри археології, давньої та середньовічної історії України, докт. іст. наук, професор. *Шабала Я. М.*

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри нової та новітньої історії України
протокол № 3 від 26.09.16 р.

Завідувач кафедри *В. К. Баран* (проф. Баран В. К.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією історичного факультету

протокол № 2 від 23.11. 2016 р.

Голова науково-методичної комісії факультету (інституту) *О. М. Карліна* (Карліна О. М.)

Робоча програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 5 від 15.02. 2017 р.

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Українсько-польські відносини в першій половині ХХ ст.» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра спеціальностей 032 Історія та археологія, 014 Середня освіта (Історія).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є вивчення процесів та історичних подій, які ілюструють українсько-польські стосунки протягом першої половини ХХ ст.», сукупність подій, явищ, фактів минулого, які дають науково обґрунтовані уявлення про головні тенденції політичних та суспільних відносин між двома націями.

Міждисциплінарні зв'язки: з суспільними та гуманітарними науками. Проблематика курсу пов'язана міждисциплінарними зв'язками з історією України, Волині та Польщі, спеціальними історичними дисциплінами, краєзнавством.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Українсько-польські відносини у 1900–1939 рр.
 2. Українсько-польські відносини в роки Другої світової війни та перші повоєнні роки.
1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів 4	03 – «Гуманітарні науки» 01 – Освіта	вибіркова
Модулів 3	Спеціальність 032 Історія та Археологія 014 Середня освіта (Історія) Освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»	Рік підготовки 6
Змістових модулів 2		Семестр 11
ІНДЗ: є		Лекції 12 год.
Загальна кількість годин 120		Практичні (семінари) 18 год.
Тижневих годин (для денної форми навчання): аудиторних 2,5 консультацій 0,5 самостійної роботи 7		Самостійна робота 84 год.
		Консультації 6 год.
		Форма контролю: залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Українсько-польські відносини в першій половині ХХ ст.» є формування у студентів системних знань про історію вивчення, збереження та

Мета спецкурсу: на основі джерел, наукової літератури відтворити цілісну картину українсько-польських взаємин у першій половині ХХ ст.».

Мета спецкурсу визначає наступні **завдання**:

- сприяти розвиткові у студентів історичного мислення, вміння систематизувати матеріал;
- ознайомити студентів з фактологічним та аналітичним матеріалом з історії українсько-польських стосунків у першій половині ХХ ст.;
- простежити основні етапи українсько-польських стосунків у першій половині ХХ ст.
- детальне вивчення політики Другої Речі Посполитої щодо українського населення;
- встановлення причин, перебігу та наслідків українсько-польського протистояння під час Другої світової війни і перші повоєнні роки;
- Політико-правовий аспект, причини, перебіг та наслідки переселенсько-депортаційних акцій;
- сприяти вдосконаленню умінь і навичок аналізувати історичний матеріал, факти і події та робити на цій основі висновки.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- історіографію проблеми і джерельну базу навчальної дисципліни;
- основні поняття курсу;
- термінологію дисципліни;
- фактологічний та аналітичний матеріал з історії українсько-польських стосунків у ХХ столітті;
- процеси, події, явища, що відбувалися в українсько-польських стосунках упродовж першої половини ХХ ст., їх обумовленість, причинно-наслідковий контекст.

уміти:

- вільно володіти матеріалом навчальної дисципліни «Українсько-польські відносини в першій половині ХХ ст.»
- розкривати суть будь-якого питання, які розглядалися під час вивчення курсу;
- не лише викладати фактичний матеріал, а й здійснювати його аналіз;
- систематизовувати матеріал про українсько-польські стосунки у першій ХХ століття;
- використовувати набуті знання для написання магістерської роботи;

- обстоювати власну точку зору на дискусійні проблеми вітчизняної історії;
- працювати з літературою та джерелами;
- володіти термінологічним апаратом дисципліни;

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Українсько-польські відносини у 1900–1939 рр.

Тема 1. Вступ. Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни «Українсько-польські відносини в першій половині ХХ ст.». Джерела та література (2 год.)

Зміст і структура курсу. Мета та основні завдання курсу. Вплив українсько-польських стосунків на формування історичного мислення.

Об'єкт і предмет курсу. Взаємозв'язок курсу з історичними та спеціальними дисциплінами. Методи наукових досліджень українсько-польських стосунків. Література та джерела вивчення історії українсько-польських відносини в першій половині ХХ ст. Українсько-польські відносини: спадщина історії і суспільна свідомість.

Тема 2. Українсько-польські стосунки на початку ХХ ст. (1900–1914 рр.)

Історіографія питання. Становище, чисельність, розселення українського і польського населення в Російській і Австро-Угорській імперіях. Етнічний склад населення Волині і Галичини. Зайнятість українців і поляків у соціально-економічній сфері. Управління Галичиною. Галицький крайовий сейм. Баденівські вибори в Галичині (1897 р.). Стан освіти і шкільництва. Боротьба за заснування українського університету у Львові. Українсько-польські стосунки в програмах національних політичних партій. Роман Дмовський і польські націонал-демократи. Проблеми виборчої реформи до австрійського парламенту в контексті українсько-польських стосунків. Вибори до австрійського парламенту і галицького сейму. Діяльність української парламентської репрезентації. Українсько-польські стосунки в роки Першої світової війни. Маніфест Тимчасового народного уряду Польської Республіки (7.11.1918 р.). Польсько-українські стосунки в суспільно-культурній галузі.

Тема 3. Українсько-польські політичні та військові відносини в 1919–1920 рр.

Історіографія питання. Українсько-польський військовий конфлікт 1918–1919 рр. в європейській політиці. Позиція країн Антанти та

США щодо українсько-польських відносин. Малий Версальський договір (28.06.1919 р.). Наслідки українсько-польської війни 1918–1919 рр. Польська експансія на Волинь у 1919–1920 рр.

Зовнішньополітичний курс УНР. Федеративні плани Ю. Пілсудського. Концепція Р. Дмовського щодо України. Місія Б. Курдиновського у Варшаві. Українські дипломатичні місії П. Пилипчука, А. Лівницького. Військово-державна катастрофа УНР. Варшавський договір 1920 року: суть і наслідки. Ставлення українського і польського суспільств до Варшавських угод. Польсько-українська воєнна кампанія 1920 р. Українське питання в Польщі періоду підготовки, укладання та ратифікації Ризького договору. Висновки.

Тема 4. Українсько-польські відносини у міжвоєнний період (1921–1939 рр.)

Історіографія питання. Територія і населення західноукраїнських земель у Польщі. Адміністративно-територіальний поділ. Етнонаціональна і релігійна структура.

Політико-правове становище українців в Другій Речі Посполитій. Березнева 1921 р. Конституція Польщі про права національних меншин. Закон Другої Речі Посполитої «Про принципи загального воєводського самоврядування, зокрема Львівського, Тернопільського та Станіславського воєводств». Постанова Ради послів від 14 березня 1923 р. про суверенітет Польщі у Галичині.

Внутріполітичне та соціально-економічне становище українських земель у Польській державі. Осадницька політика на Волині. Стосунки між місцевою адміністрацією і українським населенням.

Політичне життя українців у Польщі. Участь українців у парламентських виборах 1922 року. Бойкот виборів в Галичині. Утворення Блоку національних меншин і Українського Центрального виборчого комітету Волині, Холмщини, Підляшшя і Полісся. Виникнення українського парламентського представництва. Українська парламентська репрезентація Волині (1923–1939 рр.). Українська парламентська репрезентація Галичини (1928–1939 рр.). Український політичний табір.

Польський політичний табір. Підходи щодо вирішення української проблеми в польському політичному таборі. Ендецька політика однонаціональної польської держави і національної асиміляції представників непольських меншин. Федералістська програма підсудчиків. Безпартійний блок співпраці з урядом.

Українська і польська державність в концепціях головних українських політичних угруповань. Позиція легальних українських партій. Платформа УНДО. Український націоналізм. Діяльність УВО і ОУН. Терористичні акції ОУН. Вбивство Тадеуша Голувка, міністра внутрішніх справ Польщі Броніслава Перацького, директора української гімназії у Львові

Івана Бабія. Комуністичний рух. «Пацифікація» 1930 р. в Галичині. Роль національного і релігійного факторів. “Сокальський кордон”.

Спроби українсько-польського діалогу. Група «Польсько-українського бюлетеня». Український лояльний табір на Волині (30-і роки ХХ століття). Створення Волинського українського об'єднання (ВУО). “Просвітянські хати”, українські народні хори на Волині.

Волинська політика воєводи Г. Юзевського. Переслідування і утиски українських національних кооперативів, культурно-освітніх товариств, політичних партій з галицьким родоводом. Інкорпорація українських кооперативів Волині в систему польських ревізійних союзів.

Конфлікт між волинським воєводою і Міністерством військових справ. Заклики “рятування польськості на Волині”. Роль польського війська в національній політиці на Волині у другій половині 30-х рр. ХХ ст. Брошура Станіслава Красіцького “Політика воєводи Юзевського на Волині у світлі цифр і фактів (1937 р.).

Політика нормалізації українсько-польських відносин та її провал. Національна політика Польщі щодо українців напередодні Другої світової війни. Протиріччя у таборі «санації». Політика «зміцнення польськості на кресах». Акції «ходачкової шляхти», лемківського і гуцульського регіоналізмів. Нова політична програма державної політики на Волині воєводи А. Гавке-Новака. Українсько-польські відносини на Холмщині і Підляшші в 20–30-х ХХ століття.

Українське шкільництво. Закон міністра С. Грабського. Освітня політика Г. Юзевського. Шкільні плебісцити. Полонізація українського шкільництва. Українська культура і наука. Діяльність Наукового товариства ім. Т. Шевченка та Українського наукового товариства у Варшаві. Література і мистецтво. Україномовна преса.

Духовне життя. Українське суспільство і церква. Роль греко-католицької церкви в українсько-польських відносинах. Митрополит Андрей Шептицький. Православна церква на Волині, Холмщині і Підляшші. Урядовий акт 30 січня 1922 р. „Тимчасові Правила про відношення уряду Речі Посполитої Польської до Православної Церкви в Польщі”. Український церковний з'їзд в Луцьку (1927 р.). Боротьба за українізацію православного церковного устрою на Волині в першій половині 30-х рр. ХХ ст. Наступ на православ'я. Корпус охорони прикордоння (КОП) і політика ревіндикації душ. Події у с. Гриньки. Акції руйнування православних церков на Холмщині та Південному Підляшші в 1938–1939 роках. Висновки.

Тема 5. Політика Радянського Союзу щодо польського населення в Українській РСР В 1921–1939 рр.

Історіографія питання. Чисельність і розселення поляків в радянській Україні. Міграційні процеси, переселення з прикордонних районів на схід та за межі України, репатріація польського населення у 20-ті роки.

Ставлення радянської влади до поляків. Діяльність державно-партійних органів влади щодо польського населення у перші роки проведення політики коренізації. Формування соціалістичного поляка. Положення про національні секції при партійних комітетах КП(б)У (1921 р.). Польське бюро при ЦК КП(б)У (1921–1931 рр.). „Проникнення партійного впливу в товщу польського трудового населення”.

Зміст, форми, методи та результати проведення політики коренізації в 1925–1929 рр. щодо місцевих поляків. Вибори до польських сільських рад у 1925–1927 рр. Розгортання у 1926–1929 роках серед польського населення ідеологічної кампанії пропаганди успіхів соціалізму в СРСР. Розвиток кооперативного руху у польських селах.

Політика радянської влади щодо створення польської пролетарської культури. Культурно-просвітницька робота державно-партійних установ серед етнічних поляків. Інтернаціональні та польські робітничі клуби. Підготовка польських національних кадрів, створення польських національних навчальних закладів. Польський педагогічний інститут і технікуми різноманітного профілю. Польський сектор при Комуністичному університеті ім. Артема. Польська радянська партійна школа 2 ступеня. Навчальна польськомовна література. Польські бібліотеки, клуби, сільські будинки, хати-читальні. Досягнення і протиріччя національної політики більшовиків щодо польського населення у другій половині 1920-х рр.

Організація польської автономії в УСРР. Створення польських адміністративно-територіальних одиниць. Обставини, зміст і особливості функціонування польського національного району ім. Ю. Мархлевського (1925–1935 рр.). Економічні умови господарювання, діяльність громадських організацій. Провал процесів радянзації польського населення УСРР. Мотивація і перебіг ліквідації тоталітарним режимом польської національної автономії. Постанови політбюро ЦК КП(б)У від 17 серпня 1935 р. та Президії ВУЦВК від 3 жовтня 1935 р. про розформування Мархлевського району.

Репресії радянської влади проти поляків 1930-х років. Закриття Польського інституту суспільного виховання в Києві, Інституту польської пролетарської культури, Центральної державної польської бібліотеки, видавництва "Трибуна", Польського драматичного театру та інших установ. Ліквідація польського шкільництва. Погроми і репресії щодо вчителів польських шкіл.

Політика органів радянської влади щодо релігійного життя польської національної меншини. Наступ на “релігійні забобони” та створення правової бази для боротьби з усіма духовними конфесіями, як ворожими новому соціалістичному суспільству. Римо-католицька церква в УСРР. Генеза, шляхи розвитку та результати антирелігійної політики більшовиків щодо поляків-католиків в УСРР. Висновки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Українсько-польські відносини в роки

Другої світової війни та перші повоєнні роки.

Тема 6. Українсько-польські відносини на початковому етапі Другої світової війни (1939–1941 рр.)

Історіографія питання. Українсько-польські відносини під час вересневої кампанії 1939 р. Участь українців і поляків у виборах до Народних зборів Західної України. Радянська політика щодо українців і поляків в Західній Україні. Репресивно-депортаційна політика як складник технологій реалізації влади сталінського тоталітарного режиму. Репресії і депортації українців і поляків. Катинська трагедія. Особливості операцій із виселення (лютий 1940 – червень 1941 рр.). Українське і польське підпілля в Західній Україні у 1939–1941 рр. Політика польського еміграційного уряду щодо українців у 1939–1941 рр.

Німецька політика в генерал-губернаторстві. Утворення Українського комітету на чолі з В. Горбовим. Діяльність Українського центрального комітету на чолі з В. Кубійовичем.

Тема 7. Українсько-польські відносини в 1941–1944 рр.

Історіографія питання. Українська політична думка в Західній Україні після нападу нацистської Німеччини на Радянський Союз. Польська політична думка щодо української проблеми.

Українські і польські воєнізовані формування в Західній Україні. Польські пляцувки, бази самооборони. Підрозділи Армії крайової в Західній Україні. Діяльність делегатури польського еміграційного уряду на західноукраїнських землях.

Український самостійницький рух. Ставлення ОУН і УПА до польського питання. Українці в польських збройних силах в роки Другої світової війни. Українці і поляки в радянському партизанському русі. Українсько-польські відносини на Холмщині і Підляшші у 1942 р. – першій половині 1943 р.

Тема 8. Міжнаціональний українсько-польський конфлікт в роки Другої світової війни.

Історіографія питання. Причини міжнаціонального українсько-польського конфлікту в роки Другої світової війни. Погляди на характер і перспективи міжнаціональних стосунків в українських і польських політичних колах в роки війни. Пошук шляхів до компромісу й порозуміння. Роль Німеччини і СРСР в українсько-польському конфлікті у 1942–1945 рр. Перебіг та наслідки міжнаціонального українсько-польського конфлікту на Волині. Проблеми української і польської колаборації в роки Другої світової війни. Втрати населення в Західній Україні у 1939–1945 рр. Конфлікт у суспільній свідомості українців і поляків. Висновки.

Тема 9. Українсько-польські стосунки на завершальному етапі Другої світової війни і в перші повоєнні роки (1944–1947 рр.)

Історіографія питання. Примусові депортації в історії Європи ХХ століття. Проблема українсько-польського розмежування на зустрічах у верхах антигітлерівської коаліції. Позиція емігрантського Лондонського уряду щодо післявоєнних кордонів Польщі. Питання про «обмін українським і польським населенням» між СРСР і майбутньою прокомуністичною Польщею. Угода між урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки і Польським Комітетом Національного Визволення «Про евакуацію українського населення з території Польщі і польських громадян з території УРСР» від 9 вересня 1944 р. Державне репатріаційне управління (ДРУ). Головний уповноважений ПКНВ у справах евакуації. Комісії з переселення українців і поляків. Фільтраційні пункти. Причини та геополітичні цілі переселенських акцій. Політико-правовий аспект переселенсько-депортаційних акцій. Створення переселенських комісій. Етапи та засоби реалізації депортацій українців з Польщі і поляків з України. Протидія українців і поляків депортаційним процесам. Демаркація українсько-польського кордону 1946–1950-х рр. та переселення українців і поляків.

Прискорена евакуація польського населення із західних областей УРСР до Польщі. Масові арешти поляків у західних областях України. Воєнотерористичні примусові акції радянсько-польських сил проти українців. Становище українців Закарпаття. Польське питання у повоєнній стратегії Української повстанської армії. УПА у захисті українського населення.

Мета і характер примусового переселення українців. Роль спецслужб і місцевих органів влади в організації депортацій українців з Польщі до УРСР у 1944–1946 рр. Діяльність польського підпілля в південно-східних повітах Польщі. Антиукраїнські збройні акції польського підпілля взимку і весною 1945 року. Умови депортацій. Транспортування переселенців. Протидія українського національного руху опору депортаціям і переселенням із Польщі. Втрати серед цивільного українського населення Лемківщини, Надсяння та Холмщини під час переселенських акцій 1944–1947 рр. Спроби українсько-польського порозуміння в повоєнний період. Переговори про співпрацю між українським і польським підпіллям на антибільшовицькій основі.

Проблема забезпечення житловими і господарськими приміщеннями, переселенців-українців із Польщі в УРСР. Особливості розселення українців з Польщі в УРСР. Інтеграція та адаптація українських переселенців в державно-політичну систему Української РСР.

Політика польської влади щодо українців у 1947 р. Підходи щодо остаточного вирішення проблеми української меншини в Польщі. Підготовка Генеральним штабом Війська польського планів щодо виселення українців. Загибель віце-міністра оборони Польщі К. Сверчевського як привід до проведення операції з виселення українців на так звані «возз'єднані землі».

Мета, завдання та перебіг військово-політичної операції «Вісла». Оперативна група «Вісла». Поділ депортованих на категорії. Українці в

концентраційному таборі в Явожно. Діяльність департаменту поселенців Міністерства возз'єднаних земель. Розселення українців. Адміністративно-правові перепони повернення переселенців до рідних місць. Політичні, економічні та національно-демографічні наслідки операції «Вісла».

Депортації у суспільній свідомості українців і поляків. Висновки.

СТРУКТУРА КУРСУ

«Українсько-польські відносини в першій половині ХХ ст.»

Назва містових модулів і тем	Кількість годин						
	Усього	У тому числі					
		Лекції	Прак тичні занятт я	Ла бор .	Консул.	Самос. робота	Контрольна робота
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Українсько-польські відносини у 1900–1939 рр.							
Тема 1. Вступ. Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни «Українсько-польські відносини в першій половині ХХ ст.». Джерела та література (2 год.)	10	2	-			- 8	-
Тема 2. Українсько-польські стосунки на початку ХХ ст. (1900–1914 рр.)	10	2	-			- 8	-
Тема 3. Українсько-польські політичні та військові відносини в 1919–1920 рр.	11		2			1 8	-
Тема 4. Українсько-польські відносини у міжвоєнний період (1921–1939 рр.)	13		4			1 8	-
Тема 5. Політика Радянського Союзу щодо польського населення в Українській РСР В 1921–1939 рр.	15	2	2			1 10	-

Разом за змістовим модулем 1	59		6	8		3	42	-
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Українсько-польські відносини в роки Другої світової війни та перші повоєнні роки								
1	2	3	4	5	6	7	8	
Тема 6. Українсько-польські відносини на початковому етапі Другої світової війни (1939–1941 рр.)	15	2			1	10		-
Тема 7. Українсько-польські відносини в 1941–1944 рр.	12					10		-
Тема 8. Міжнаціональний українсько-польський конфлікт в роки Другої світової війни	15	2			1	10		-
Тема 9. Українсько-польські стосунки на завершальному етапі Другої світової війни і в перші повоєнні роки (1944–1947 рр.)	7				1	12		
Разом за змістовим модулем 2	61	6	2		3	42		-
Усього годин	120	12	8		6	84		-

5. Теми семінарських занять

з/п	Тема	Кількість годин
	<p>Тема 3. Українсько-польські політичні та військові відносини в 1919–1920 рр.</p> <p>1. Українсько-польський військовий конфлікт 1918–1919 рр. в європейській політиці.</p> <p>2. Федеративні плани Ю. Пілсудського. Концепція Р. Дмовського щодо України.</p> <p>3. Варшавський договір 1920 року: суть і наслідки.</p> <p>4. Польсько-українська воєнна кампанія 1920 р.</p> <p>5. Українське питання в Польщі періоду підготовки, укладання та ратифікації Ризького договору. Висновки.</p>	2
	<p>Тема 4. Українсько-польські відносини у міжвоєнний період (1921–1939 рр.)</p> <p>1. Політико-правове становище українців в Другій Речі Посполитій. Етнонаціональна, релігійна структура та адміністративно-</p>	2

	<p>територіальний поділ західноукраїнських земель у Польщі.</p> <ol style="list-style-type: none"> 2. Політичне життя українців у Польщі. Класифікація західноукраїнських політичних сил. Українська і польська державність в концепціях головних українських політичних угруповань. 3. Волинська політика воєводи Г. Юзевського. 4. Політика нормалізації українсько-польських відносин та її провал. 5. Національна політика Польщі щодо українців напередодні Другої світової війни. 6. Українське шкільництво. 7. Українське суспільство і церква. 	
	<p>Тема 5. Політика Радянського Союзу щодо польського населення в Українській РСР В 1921–1939 рр.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Чисельність і розселення поляків в радянській Україні. Ставлення радянської влади до поляків. 2. Зміст, форми, методи та результати проведення політики коренізації в 1925–1929 рр. щодо місцевих поляків. 3. Політика радянської влади щодо створення польської пролетарської культури. 4. Польська автономія в УСРР. 5. Репресії радянської влади проти поляків 1930-х років. 	2
	<p>Тема 6. Українсько-польські відносини на початковому етапі Другої світової війни (1939–1941 рр.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Українсько-польські відносини під час вересневої кампанії 1939 р. Вибори до Народних зборів Західної України. 2. Радянська політика щодо українців і поляків. Репресії і депортації українців і поляків. 3. Українське і польське підпілля в Західній Україні у 1939–1941 рр. 4. Німецька політика в генерал-губернаторстві. 	2
	<p>Тема 7. Українсько-польські відносини в 1941–1944 рр.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Українська політична думка в Західній Україні після нападу нацистської Німеччини на Радянський Союз. 2. Польська політична думка щодо української проблеми. 3. Українські і польські воєнізовані формування в Західній Україні. 4. Український самостійницький рух. Ставлення ОУН і УПА до польського питання. 5. Українці і поляки в радянському партизанському русі. 	2
	<p>Тема 8. Міжнаціональний українсько-польський конфлікт в роки Другої світової війни</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Причини міжнаціонального українсько-польського конфлікту. 2. Пошук шляхів до компромісу й порозуміння. 3. Роль Німеччини і СРСР в українсько-польському конфлікті у 1942–1945 рр. 4. Перебіг та наслідки міжнаціонального українсько-польського конфлікту на Волині. 5. Втрати населення в Західній Україні у 1939–1945 рр. Конфлікт у суспільній свідомості українців і поляків. 	2
	<p>Тема 9. Українсько-польські стосунки на завершальному етапі Другої світової війни і в перші повоєнні роки (1944–1947 рр.)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема українсько-польського розмежування на зустрічах у верхах антигітлерівської коаліції. 2. Позиція емігрантського Лондонського уряду щодо післявоєнних кордонів Польщі. 3. Причини та геополітичні цілі переселенських акцій. Угода між урядом УРСР і ПКНВ «Про евакуацію українського населення з території 	2

	Польщі і польських громадян з території УРСР» від 9 вересня 1944 р. 4. Мета, завдання та перебіг військово-політичної операції «Вісла». 5. Депортації у суспільній свідомості українців і поляків.	
--	--	--

6. Самостійна робота

№ з/п	Тема	Кількість годин
1.	Тема 1. Вступ. Предмет, мета та завдання навчальної дисципліни «Українсько-польські відносини в першій половині ХХ ст.». Джерела та література	10
2.	Тема 2. Українсько-польські стосунки на початку ХХ ст. (1900–1914 рр.)	10
3.	Тема 3. Українсько-польські політичні та військові відносини в 1919–1920 рр.	10
4.	Тема 4. Українсько-польські відносини у міжвоєнний період (1921–1939 рр.)	10
5.	Тема 5. Політика Радянського Союзу щодо польського населення в Українській РСР в 1921–1939 рр.	10
6.	Тема 6. Українсько-польські відносини на початковому етапі Другої світової війни (1939–1941 рр.)	10
7.	Тема 7. Українсько-польські відносини в 1941–1944 рр.	10
8.	Тема 8. Міжнаціональний українсько-польський конфлікт в роки Другої світової війни.	10
9.	Тема 9. Українсько-польські стосунки на завершальному етапі Другої світової війни і в перші повоєнні роки (1944–1947 рр.)	4
	Разом	84

7. Індивідуальне завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується у формі реферату або презентації за обраною студентом темою та складеним відповідно до кожної теми планом (список орієнтованої тематики подається нижче). В кінці виконаного завдання потрібно вказати опрацьовану літературу, перелік якої обов'язково повинен включати наукові публікації за останні три роки. Повнота висвітлення обраної теми визначатиме оцінку (максимально 15 балів).

Тематика індивідуально-дослідних завдань:

1. Становище, чисельність, розселення українського і польського населення в Російській і Австро-Угорській імперіях.
2. Українсько-польські стосунки в програмах національних політичних партій.
3. «Нова ера» українсько-польських відносин.
4. Вибори до австрійського парламенту і галицького сейму. Діяльність української парламентської репрезентації в австрійському парламенті.
5. Українсько-польські стосунки в роки Першої світової війни.
6. Польсько-українські стосунки в суспільно-культурній галузі.

7. Українсько-польський військовий конфлікт 1918–1919 рр. в європейській політиці.
8. Причини та наслідки українсько-польської війни 1918–1920 рр.
9. Українське питання на Паризькій мирній конференції.
10. Польська експансія на Волинь у 1919–1920 рр.
11. Федеративні плани Ю. Пілсудського.
12. Варшавський договір 1920 року: генеза, суть і наслідки.
13. Українське питання в Польщі періоду підготовки, укладання та ратифікації Ризького договору.
14. Ризький мирний договір 1921 р.: зміст, реалізація.
15. Політико-правовий статус українців у Другій Речі Посполитій.
16. Концепції головних польських угруповань щодо українського питання у міжвоєнний період (1921–1939 рр.).
17. Українська і польська державність в концепціях головних українських політичних угруповань у міжвоєнний період (1921–1939 рр.).
18. «Волинська політика» воєводи Генрика Юзевського.
19. Освітня та релігійна політика польської держави щодо українського населення в міжвоєнний період.
20. Пацифікація 1930 року.
21. Спроби нормалізації українсько-польських відносин у 1930-х роках.
22. Українська парламентська репрезентація.
23. Національна політика Польщі щодо українців напередодні Другої світової війни.
24. Чисельність і розселення польського населення в Українській РСР.
25. Зміст, форми, методи та результати проведення політики коренізації в 1925–1929 рр. щодо місцевих поляків.
26. Створення польських адміністративно-територіальних одиниць в Українській РСР.
27. Обставини, зміст і особливості функціонування польського національного району ім. Ю. Мархлевського (1925–1935 рр.).
28. Польські освітні, наукові і культурні установи в Українській РСР.
29. Політика органів радянської влади щодо релігійного життя польської національної меншини.
30. Масові репресії щодо польської національної меншини в УРСР у 1930-х роках.
31. Українсько-польські відносини під час Другої світової війни в українській і польській історіографії.
32. Позиція та участь українців у німецько-польській вересневій кампанії 1939 р.
33. Українське військове підпілля в польсько-німецькій війні 1939 року.
34. Політика радянської влади щодо населення Західної України в 1939–1941 роках: суть і наслідки.
35. Українське питання в політиці польського еміграційного уряду та польського військового підпілля.
36. Діяльність польського військового підпілля на території Західної України в роки Другої світової війни.
37. ОУН і УПА в українсько-польських стосунках.
38. Польсько-український міжнаціональний конфлікт на Волині 1943–1944 рр.
39. Українська політична думка в Західній Україні щодо польської проблеми.

40. ОУН і УПА в польсько-українських стосунках.
41. Українська проблема в політиці еміграційного уряду і польського підпілля.
42. Українська самооборона в Західній Україні.
43. Організація польської самооборони в Західній Україні. Генезис і бойова діяльність 27-ї Волинської дивізії піхоти АК.
44. Становище і доля українців у південно-східних повітах Польщі в роки німецької окупації.
45. Проблеми польської і української колаборації в роки Другої світової війни.
46. Роль Німеччини і Радянського Союзу в польсько-українському конфлікті в роки Другої світової війни.
47. Спроби українсько-польського порозуміння в роки Другої світової війни.
48. Проблема українсько-польського розмежування на зустрічах у верхах антигітлерівської коаліції.
49. Причини, геополітичні цілі та наслідки переселенських акцій.
50. Етапи та засоби реалізації депортацій українців з Польщі і поляків з України.
51. Протидія українського національного руху опору депортаціям і переселенням із Польщі.
52. Спроби українсько-польського порозуміння в повоєнний період.
53. Мета, завдання та перебіг військово-політичної операції «Вісла».
54. Політичні, економічні та національно-демографічні наслідки операції «Вісла».
55. Українсько-польські відносини: спадщина історії і суспільна свідомість.

Персоналії:

Діячі українського національного політичного руху:

Бандера Степан, Баран Степан, Бачинський Юліан, Бачинський Володимир, Безручко Марко, Богуславський Євген, Братунь Андрій, Бура Микита, Васильчук Павло, Вітовський Дмитро, Власовський Іван, Галушинський Михайло, Герштанський Даміан, Горбачевський Антін, Громадський Олександр (митрополит Олексій), Грушевський Михайло, Діонісій (митрополит), Донцов Дмитро, Жук Андрій, Карпинський Олександр, Ковалевський Олександр, Кордуба Мирон, Кубійович Володимир, Курдиновський Борис, Кучабський Василь, Левицький Дмитро, Левицький Кость, Левчанівська Олена, Лепкий Богдан, Липинський В'ячеслав, Лисяк-Рудницький Іван, Лось Станіслав, Макух Іван, Мартинець Володимир, Міхновський Микола, Мудрий Василь, Назарук Осип, Омелянович-Павленко Михайло, Оскілко Володимир, Охримович Володимир, Паліїв Дмитро, Певний Петро, Пеленський Зиновій, Петлюра Симон, Петрушевич Євген, Пилипчук Пилип, Підгірський Самійло, Річинський Арсен, Романчук Юліан, Рудницька Мілена, Сікорський Петро (митрополит Полікарп), Скрипник Степан, Старосольський Володимир, Стахів Матвій, Тимошенко Сергій, Томашівський Степан, Удовиченко Олександр, Франко Іван, Хруцький Сергій, Целевич Володимир, Черкавський Михайло, Шептицький Андрей.

Діячі польського національного політичного руху:

Бончковський Влодзімеж, Вітос Вінцентій, Волошиновський Йоахім, Галлер Юзеф, Гедройц Єжи, Голувко Тадеуш, Грабський Станіслав, Дашинський Ігнацій, Дембський Ян, Дмовський Роман, Дунін-Борковський

Пйотр, Нарутовіч Габріель, Недзялковський Мечислав, Падаревський Ігнацій, Перацький Броніслав, Пілсудський Юзеф, Ратай Мацей, Ридз-Смігли Едвард, Славек Валери, Славой-Складковські Феліціан, Тугутт Станіслав, Юзевський Генрик.

8. Методи навчання

Методи усного, письмового контролю та самоконтролю.

Словесні (розповідь-пояснення, бесіда, проблемна лекція), наочні (ілюстрація, демонстрація) та практичні (реферати тощо).

Методи інтерактивного навчання – колективні дискусії, навчально-ділові ігри.

Пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, проблемного викладу, частково-пошукові методи.

Позааудиторна діяльність.

9. Методи та засоби діагностики успішності навчання

Перевірка конспектування студентами лекційних занять.

Оцінювання усних відповідей студентів, підготовки рефератів за темою занять, презентації самостійних завдань.

Написання студентами поточних письмових тестових завдань за змістовними модулями.

Виконання та захист студентами індивідуального завдання за темою курсу.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Підсумкова оцінка за 100-бальною шкалою складається із сумарної кількості балів за:

- a. усне поточне оцінювання (максимум 30 балів);
- b. підготовка та оформлення ІНДЗ (максимум 10 балів);
- c. модульна контрольна робота (максимум 30 балів).

Поточний контроль (макс. = 40 балів)	Модульний контроль (макс. = 60)	Загальна кількість
---	--	---------------------------

			балів)		сть балів
Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3		
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
<p>15 10 балів – підготовка і робота на семінарських заняттях (за результатами відповідей обраховується середньоарифметичний бал (додаються всі отримані оцінки, отримане число ділиться на кількість відповідей). 5 балів за систематичну підготовку до семінарських занять та активну участь у їх роботі (доповнення, виступи з повідомленнями, рефератами, рецензування відповідей і т.д.)</p>	<p>15 10 балів – підготовка і робота на семінарських заняттях (за результатами відповідей обраховується середньоарифметичний бал (додаються всі отримані оцінки, отримане число ділиться на кількість відповідей). 5 балів за систематичну підготовку до семінарських занять та активну участь у їх роботі (доповнення, виступи з повідомленнями, рефератами, рецензування відповідей і т.д.)</p>	10	30	30	100

Оцінювання роботи студентів на семінарських заняттях за 12 бальною шкалою:

- 1–3 бали – незадовільна відповідь з конспектом або ксерокопіями;
- 4–6 балів – неповна відповідь на поставлене питання з конспектом без самостійного володіння матеріалом;
- 7–9 балів – повна відповідь, студент лише частково користується конспектом;
- 10–12 балів – самостійна, повна відповідь без використання конспекту, виявлене вміння аналізувати, порівнювати матеріал, робити висновки та узагальнення.

Формою проведення МКР є письмова контрольна робота.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
--	-------------	-------------------------------

		для екзамену, курсної роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
82 – 89	B	Добре	
75 – 81	C		
67 – 74	D	Задовільно	
60 – 66	E		
1– 59	Fх	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

11. Список джерел та літератури

1. Алексієвць Л. М. Новітня історія Польщі (1918–1939). – К., 2002.
2. Андуров В. Політика Франції стосовно українсько-польського конфлікту за Східну Галичину в період з листопада 1918 по березень 1919 рр. // Україна в минулому. – Львів, 1995. – Вип. 7.
3. Бакула Б. Польща і Україна в діяльності “Культури”: [Українці в еміграції] // Сучасність. – 1997. – № 1. – С. 97–103.
4. Баран В. К. Україна: новітня історія: 1945–1991 рр. – Львів, 2003.
5. Баран В. К., Токарський В. В. «Зачистка»: політичні репресії в західних областях України у 1939–1941 рр. Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2014.
6. Баран В. К., Токарський В. В. Україна: західні землі: 1939–1941 рр. / Наук. видання. Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009.
7. Баран З. Українське питання у політиці польських партій міжвоєнного періоду (1918–1939) // Вісник Львів. ун-ту. Сер. істор. – Львів, 1993. – Вип. 29.
8. Бельський В. Пам'яті жертв українсько-польського конфлікту [на Волині] // Волин. губерн. відомості. – 2003. – 27 лют.
9. «Білі плями» героїчного літопису: із історії Комуністичної партії Західної України. – К.: Політвидав України. – 1989. – 131 с.
10. Благословення народам України і Польщі [від Папи Римського Івана Павла II з нагоди 60-річчя трагічних подій на Волині] // Уряд. кур'єр. – 2003. – 11 лип.
11. Богуш О. Генеза українсько-польського конфлікту [на Волині] // Волин. губерн. відомості. – 2003. – 22 трав.
12. Бондаренко К. Трагедія Волині: погляд через десятиліття // Дзеркало тижня. – 2003. – 15 лют. – С. 1,3.
13. Бондарук Л. Поляки самі собі виховали ворогів // Шлях Перемоги. – 2003. – №16. – С. 6.
14. Бондарчук А. Терновий вінок Волині // Волинь. – 2003. – 27 трав.
15. Бонусяк В. Росія, Польща і Україна в ХХ ст. // Проблеми слов'янознавства: Міжвід. наук. зб. – Львів, 1996. – Вип. 49. – С. 76–83.
16. Боярчук П. Волинська трагедія : хто перед ким має вибачитись? // Волинь. – 2003. – 3 лип.
17. Буковський С. Фундамент співпраці все прочнее: [Екон. зв'язи України з Польщею] // Діловий вісник. – № 9. – С. 4–5.
18. В'ятрович В. Вибачення за ...? // Розбудова держави. – 2003. – №5–8. – С. 16–20.
19. В'ятрович В. М. За лаштунками «Волині-43». Невідома польсько-українська війна. Харків : Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля». 2016.
20. Васильєва-Чекаленко Л. Д. Україна в міжнародних відносинах (1944–1996 рр.). – К.: Освіта, 1998.
21. Васюта І. К. Національно-визвольний рух у Західній Україні (1918–1939 рр.) // Укр. істор. журнал. – 2001. – № 5, 6. – С. 35–64.

22. Вересень С. Книга – звинувачення // Шлях Перемоги. – 2003. – № 20. – С. 12.
23. Витоки трагедії // Урядовий кур'єр. – 2003. – 6 березня. – С. 10.
24. Витяг з таємного звіту монографії: Волинського воєводського управління про діяльність ОУН на Волині: [Ковельський повіт] // Волинь. – 2003. – № 5. – С. 181–188.
25. Витяг з таємного звіту-монографії Волинського воєводського управління про діяльність ОУН на Волині: 3 архівних фондів // Волинь. – 2002. – № 4. – С. 123–132; – 2003. – № 5. – С. 181 – 188.
26. Відкритий лист народних депутатів України з нагоди 60-річчя трагічних подій на Волині // Голос України. – 2003. – 29 трав.
27. Віднянський С. В. Українське питання в міжвоєнній Польщі: основні проблеми й напрямки наукових досліджень в сучасній вітчизняній історичній науці // Укр. істор. журнал. – 2003.- № 2.
28. Вісин В.В. Кооперативний рух на Волині у другій половині XIX – першій третині XX ст. Луцьк: Вежа-друк, 2014.
29. Войцехівський Ю. Волинська трагедія: погляд крізь роки // Історія в школі. – 2003. – №5–6. – 19–27.
30. Волинська трагедія 1943 року //Україна молода. – 2003. – 2 червн.
31. Волинь 1943/1944: невідома трагедія // День. – 2003. – 16 трав.
32. Волинь і Холмщина 1938–1947. Польсько-українське протистояння та його відлуння: дослідження, документи, спогади. – Львів, 2003. – 813 с.
33. Гевко В. Р. Україна і Польща: особливості розвитку двосторонніх відносин (1991–2004 рр.). – Чернівці, 2005.
34. Геремек Б. Основні напрямки зовнішньої політики Польщі // Політична думка. – 1998. – № 1.
35. Герц І. Україна прагне і поступово просувається до інтеграції з Європою: Про українсько-польську співпрацю в економічній галузі // Закон і бізнес. – 1995. – 15 лют. – С. 3.
36. Гетьманчук М. П. Українське питання в радянсько-польських відносинах 1920–1939 рр. – Львів, 1998.
37. Гжеляк Ч. Бої за Волинь у 1939 році // У пошуках правди: Зб. матеріалів міжн. наук. конф. «Українсько-польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни: генезис, характер, перебіг і наслідки». – Луцьк, 2003. – С. 109–126.
38. Глібов В., Горун Д. Українсько-польські взаємини в пострадянський період: Деякі аспекти політ. і екон. співробітництва // Політика і час. – 1997. – № 5–6. С. 15–21.
39. Головченко В. І., Тамм А. Є. Міжнародні відносини і зовнішня політика країн Центральної та Східної Європи (середина 40-х – середина 90-х рр. XX століття). – Харків: ІСМВ «Харківський колегіум», 2001.
40. Гордасевич Б. Волинь – 1943 : спровокована трагедія // Голос України. – 2003. – 8 серпня.
41. Городецький А. В. Исследователь политического беззакония (Репрессии против польского населения Украины в научной разработке В. Ченцова) / А. В. Городецкий // Гуманитарний журнал. – Д. – 2001. – № 3 – 4 (11 – 12). – С. 195 – 197.
42. Городецький О. В. Колективізація як складова національної політики КП(б)У стосовно польської національної меншості на Півдні України у 1920-х роках / О. В. Городецький // Питання аграрної історії України та Росії. – Д.: Вид-во ДНУ, 2004. – С. 128 – 132.
43. Городецький О. В. Культурно-освітній розвиток польської національної меншини Наддніпров'я в 1921–1930 рр. / О. В. Городецький // Вісник Дніпропетр. нац. ун-ту, серія “Історія та археологія”. – Д.: Вид-во ДНУ, 2005. – Вип. 13. – С. 57 – 62.
44. Городецький О. В. Культурно-просвітницька робота серед польського населення у 1921–1925 рр. (За мат. пол. секц. рад. орг. Півдня України) / О. В. Городецький // Проблеми історії України: факти, судження, пошуки. Вип. 15. – К.: Вид-во Ін-т. іст. України НАН України, 2006. – С. 22 – 25.
45. Городецький О. В. Поляки Катеринослава на початку 1920-х рр.: перші спроби “комуністичного перевиховання” / О. В. Городецький // Грані. – 2003. – № 4. – С. 37–39.
46. Городецький О. В. Польське населення Дніпропетровської округи у 1920-ті роки: до питання про етно-соціальний стан / О. В. Городецький // Вісник Дніпропетр. нац. ун-ту, серія “Історія та археологія”. – Д.: Вид-во ДНУ, 2002. – Вип. 10. – С. 74–77.
47. Городецький О. В. Структура і організація роботи польських секцій при державно-партійних органах Півдня України (1921 – 1925 рр.) / О. В. Городецький // Бористен. – 2005. – № 7. – С. 22–24.
48. Горун Д. А. Украинско-польские отношения в постсоветский период: Некоторые аспекты сотрудничества // Одес. гос. ун-т. Истор. фак. Записки ист. фак. – Одесса, 1997. – Вып. 5. – С. 292–297.
49. Горун Д. Українсько-польське регіональне співробітництво // Нова політика. – 1999. – № 3. – С. 15–18.

50. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст. Навч. посібник. – К., 1996.
51. Гриценко А. П. Українсько-польське протистояння [в 1919–1921] / Політичний терор і тероризм в Україні: XIX – XX ст. Іст. нариси. – К., 2002. – С. 177–191.
52. Гудь Б. Загибель Аркадії. Етносоціальні аспекти українсько-польських конфліктів XIX – першої половини XX століття. – Львів 2006.
53. Гунчак Т. Втрачена можливість: Поляки та українці під час Другої світової війни : [до 60-річчя трагедії на Волині] // День. – 2003. – 29 берез.
54. Гунчак Т. Україна: перша половина XX століття. Нариси політичної історії. – К., 1993.
55. Давидюк Р. Національна політика Другої Речі Посполитої на Волині у 1921–1938 рр. // Історія в школі. – 2002. – № 5–6. – С. 59–62.
56. Давидюк Р. П. Петро Певний і Волинське українське об'єднання // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. II. – С. 268–271.
57. Давидюк Р. Український лояльний табір на Волині (30-ті роки XX ст.) // У пошуках правди: Зб. матеріалів міжнар. наук. конф. «Українсько-польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни: генезис, характер, перебіг і наслідки». – Луцьк, 2003. – С. 86–94.
58. Давидюк Р., Кучерепа М. Відносини Організації українських націоналістів (ОУН) і Волинського українського об'єднання (ВУО) у 1931–1939 роках. // Науковий вісник ВДУ: Історичні науки. – Луцьк, 1999. – Вип. 5. – С. 107–111.
59. Данилюк В. Треба мати мужність визнати власну ганьбу... // Віче. – 2003. – 10 квітня.
60. Данилюк В. У пошуках правди // Віче. – 2004. – 22 квітня. – с.7.
61. Данилюк В. Чи буде примирення після ... примирення? // Віче. – 2003. – 17 липня.
62. Данилюк В. Як діяли українські патріоти в умовах панської Польщі? // Віче. – 2001 – 9 серп. (Про книгу волинських істориків М. Кучерепа і Р. Давидюк «Волинське українське об'єднання» (1931 – 1939 рр.).
63. Дашкевич Я. Волинський казан та його творці // Шлях Перемоги. – 2003. – №25–26.
64. Декларація про принципи та основні напрямки розвитку українсько-польських відносин // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990. – № 1.
65. Добровичська В. А. «Союз українок» – головний осередок жіноцтва Волинського воєводства у міжвоєнний період (1921–1939 рр.) // Науковий вісник ВДУ : Іст. науки. – Луцьк, 2001. – № 5. – С. 132–136.
66. Договір між Україною і Республікою Польщею про добросусідство і співробітництво // Відомості Верх. Ради України. – 1992. – № 43.
67. Друга світова війна і українсько-польські відносини // Укр.-польські відносини в Галичині у XX ст.: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (21–22 листоп. 1996 р.). – Івано-Франківськ, 1997. – С. 265–315.
68. Єременко Т. І. Польська меншина в Україні в 20–30-і рр. XX століття. – К., 1994.
69. Єременко Т. Польська національна меншина в Україні в 20–30-ті рр. XX ст. / Т. Єременко. – К.: Наукова думка, 1994. – 74 с.;
70. Житар П. І. Еволюція українсько-польських відносин на Волині у 1939 році // Науковий вісник ВДУ ім. Лесі Українки : Історичні науки. – Луцьк, 2000. Вип. 3. – С. 106–110.
71. Жулинський М. Поминаймо в скорботі, але не в гніві : українсько– польський конфлікт на Волині 1943–1944 рр. // Київ. – 2003. – № 9. – С. 123–140.
72. З приводу відзначення в Польщі 60-річчя трагічних подій 1943 року на Волині : Відкритий лист народних депутатів //Голос України. – 2003. – 16 травня.
73. З Україною в серці // Волин. губерн. відомості. – 2001. – 6 верес. (Про книгу «Волинське українське об'єднання (1931–1939 рр.).
74. Заброварний С. Український національний рух у Польщі в роках 1944–1992 та його значення для України // Другий міжнар. конгрес україністів (22–23 серп. 1993 р., Львів). – Львів, 1994. – С. 8–13.
75. Зайцев О. Політичні партії Західної України у парламентських виборах 1928 р. // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність: Зб. наук. праць. – Львів, 1995. – Вип. 2. – С.172–186.
76. Зайцев О. Ю. Представники українських політичних партій Західної України парламенті Польщі (1922–1939 рр.) // Укр. іст. журн. – 1993. – № 1. – С. 72–80.
77. Західне Полісся: історія та культура : монографія / авт. кол. Г. В. Бондаренко, О. Н. Гаврилюк, А. А. Дмитренко, О. М. Карліна, В. О. Кудь, М. М. Кучерепа та ін.; наук. ред. В. К. Баран. – Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2012.

78. Зашкільняк Л. Українсько-польські стосунки у ХХ ст.: Традиції та сучасність // Пробл. слов'язознавства. – 1996. – Вип. 49. – С. 71–76.
79. Зашкільняк Л., Крикун М. Історія Польщі. – Львів, 2002.
80. Звернення постійної комісії Волинської обласної ради з питань духовності, освіти, науки, культури, релігій, засобів масової інформації, зв'язків з громадськими організаціями і політичними партіями до Президента Л. Кучми, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України [З приводу українсько-польського протистояння 30-40-х років ХХст.] // Досвіт. зоря. – 2003. – 24 квітня.
81. Звернення учасників «круглого столу» на тему. Принципи і наслідки польсько-українського протистояння від нас Другої Світової війни, що відбувся 15 лютого 2003 р. в м. Рівне // Слово і діло. – 2003. – 14 березня.
82. Зюлковський М. Міст над Волинню // Українське слово. – 2003. – 4.37. – с.4.
83. Іллюшин І. Між двома правдами : Волинська трагедія без недомовок і замовчувань // Київ. відомості. – 2003. – № 26. – С. 4.
84. Іллюшин І. Поміж двома правдами : Трагічні події 1943–1944 років на Волині потребують порозуміння, а не пошуку винних // Волинь. – 2003. – 26 червня.
85. Іллюшин І. Волинська трагедія : пошук правди : Роздуми українського історика на сторінках книги польських авторів // День. – 2003. – 3 квітня.
86. Іллюшин І. І. Національно-визвольні прагнення українських та польських самостійницьких сил за часів Другої світової війни // Укр. істор. журн. – 2003. – № 1. – С. 82–96.
87. Іллюшин І. І. Протистояння УПА і АК (Армії Крайової) в роки Другої світової війни на тлі діяльності польського підпілля в Західній Україні. – К. – 2001.
88. Іллюшин І.І. До питання про Волинську трагедію в 1943–1944 рр. // Укр. істор. журнал. – 2003. – № 3. – С.115–123.
89. Ісаєвич Я. 1943 рік у пам'яті поляків і українців // День. – 2003. – 15 березня.
90. Ісаєвич Я. Перед 1943 роком були 1930-й і 1938-й : Польсько-українські відносини до і під час війни // Універсум. – 2003. – №5–6. – С.13–16.
91. Ісаєвич Я. Українсько-польські відносини періоду Другої Світової війни : інтерпретації істориків і політиків // Історія в школах України. – 2003. – № 2. – С. 39–40.
92. Історія органів державної безпеки на Волині: документально-публіцистичне вид. / наук. ред. М. М. Кучерепа ; за заг. ред. В. А. Мельниковича. – Луцьк : Ініціал, 2012.
93. Калакура О. Я. Політика "радянзації" українських поляків в 20–30-і рр. // Українська нація і етнічні меншини: перспективи інтеграції в громадянське суспільство та майбутнє Східної Європи. – К., 1994.
94. Калішук О. М. У тіні Волині? Історія VS пам'ять / Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2016.
95. Калішук О. М. Українсько-польське протистояння на Волині та в Галичині у роки Другої світової війни. Науковий і суспільний дискурси. Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2013.
96. Киричук Ю. А. Терор і тероризм у Західній Україні // Політичний терор і тероризм в Україні : ХІХ–ХХ ст. Іст. нариси. – К., 2002. – С. 548–595.
97. Киричук Ю. Українсько-польські відносини. Східна Галичина початку ХХ століття // Республіканець. – 1993. – № 6/10. – С. 12–15.
98. Козакевич Є., Найдер З. На порозумінні і взаємному шануванні прав: [Про співробітництво України з Польщею] // Політика і час. – 1997. – № 12. – С. 11–14.
99. Колянчук О. Українська військова еміграція в Польщі. 1920–1939 рр. – Львів, 2000.
100. Комар В. Концепція прометеїзму в політиці Польщі (1921–1939 рр). Івано-Франківськ, 2011.
101. Комар В. Національна політика Польщі на західноукраїнських землях на передодні Другої світової війни // Історія в школах України. – 1998. – № 1. – С. 12–16.
102. Конєва Я. Польсько-українські стосунки в історичному і політичному контексті // Розбудова держави. – 1996. – № 5. – С. 39–42.
103. Косик В. Україна і Німеччина у Другій світовій війні. – Париж–Нью-Йорк–Львів, 1993.
104. Крамар Ю. В. Акція окатоличення українців Волині 1938 року : причини, хід та наслідки // Науковий вісник ВДУ: Іст.науки. – Луцьк, 2001. – № 5. – С. 127–131.
105. Крамар Ю. В. Західна Волинь 1921–1939 рр.: національно-культурне та релігійне життя. – Луцьк: Вежа-друк, 2015.
106. Крамар Ю. В. Національні меншини в політиці воєводської адміністрації Г. Юзевського на Волині (1928–1938 рр.) // Наук.вісник ВДУ: Історичні науки. – Луцьк, 2000. – Вип. І. – С. 83–88.

107. Крамар Ю. Політика «зміцнення польської присутності на Волині в 2-й пол. 1930-х р.р. // Історія в школі. – 2002. – № 5–6. – С. 23–28.
108. Красівський О. Я. Польська національна політика на Волині у міжвоєнний період // Велика Волинь: минуле і сучасне: (Матеріали міжнар. наук. красзн. конф.). – Хмельницький, 1994. – С. 158–161.
109. Красівський О. Я. Східна Галичина і Польща в 1918–1923 рр. Проблеми взаємовідносин. – К., 1998.
110. Красівський О. Я. Українсько-польські взаємини в 1917–1923 рр. – К.: ПІЕНД, 2008. – 544 с.
111. Криштальський А. ОУН і УПА на Горохівщині. Луцьк: Видавництво «терен», 2014.
112. Куделя П. Питання належності Холмщини та Підляшшя у міжнародній політиці в першій половині ХХ ст. // Історія України. – 2000. – № 46. – С. 9–12.
113. Куделя П. На засадах виваженості та історичної достовірності // Уряд. кур'єр. – 2003. – 12 лип.
114. Кульчицький В. С., Іванець Є. С. Примусове включення Західної України до складу буржуазно-поміщицької Польщі // Проблеми правознавства. Міжвідомчий науковий збірник. Вип. 30. – К., 1975. – С. 25–32.
115. Кульчицький С. В. Лінія Керзона в історичній долі українського народу // Наука і суспільство. – 1991. – № 11.
116. Кульчицький С. В. Україна крізь віки. Україна між двома війнами (1921–1939 рр.). – Т. 11. – Київ, 1999. – С.101–102.
117. Кульчицький С. В. Україна між двома війнами (1921–1939 р.р.). – Т. 13. – К.: Видав. дім «Альтернативи», 1999. – 335 с. – (сер. «Україна крізь віки»).
118. Кульчицький С. Українсько-польський кордон : тридцять років протистояння // День.- 2004.- 12 черв.
119. Куракова О. Національне питання в діяльності українських партій в Польщі у 1919–1922 рр. // Львів. ун-т. Вісник. Сер. історична. – Львів, 1996. – Вип. 31. Питання загальної історії. – С. 66–73.
120. Кутувий Р. С. Позиція Армії Т. Бульби-Боровця в українсько-польському конфлікті на Волині // Науковий вісник ВДУ : Іст. науки. – Луцьк, 2001. – № 5. – С. 172–176.
121. Кучер В., Павленко В. Західна Україна: боротьба за соборність українських земель (1923–1939 рр.) // Київ старовина. – 1999. – № 1. –С. 77–88.
122. Кучер В., Павленко В. Непокірна колонія або Західна Україна: боротьба за соборність (1920–1930 рр.) // Освіта. – 1997. – № 10–11. – С. 14.
123. Кучер В., Павленко В. Предтечі злуки і Західна Україна: боротьба за соборність (1920–1930 р.р.) // Освіта. – 1997. – № 8–9. – С. 11; № 10–11. – С. 14.
124. Кучерепа М. Волинська трагедія : без упереджень і спекуляцій // Волинь. – 2003. – 31 трав.
125. Кучерепа М. Державна політика Польщі на Волині. 1939 рік // Літопис Волині : Наук.-попул. і літ.-худож. часопис. – Луцьк, 2003. – Ч. 2. – С. 86–101.
126. Кучерепа М. Діяч українського церковного руху на Волині (Арсен Річинський) / Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Волинська область / Головна редколегія: (голова П. Т. Тронько, заступники голови О. П. Реснт, С. А. Кокін та ін.); редколегія тому (голова О. І. Курилюк, відповідальний секретар М. М. Кучерепа та ін.). – Кн. 1. – Луцьк: ВАТ “Волинська обласна друкарня”, 2010.
127. Кучерепа М. До генези конфлікту : українсько – польські відносини на Волині напередодні Другої світової війни // Волинь і Холмщина 1938 – 1947 р.р. Польсько-українське протистояння та його відлуння : Дослідж. Док. Спогади. – Львів, 2003. – С. 59–70.
128. Кучерепа М. Заходи послів і сенаторів Волинського українського об'єднання у справі акції руйнування православних церков на Холмщині та Південному Підляшші в 1938 році // Історія та сучасність Православ'я на Волині : матеріали ІV наук.-практич. конференції (Луцьк, 12–14 листопада 2013 р.). – Волинська єпархія УПЦ, Волинська духовна семінарія, Видавничий відділ Волинської єпархії. – Луцьк, 2013. – С. 120–128.
129. Кучерепа М. Культурно-освітня діяльність українських громадських організацій в Західній Україні у 20–30 рр. ХХ ст. // Минуле і сучасне Волині і Полісся: Край на межі тисячоліть: Матеріали Х наук. істор.-красзн. конф.: Зб. наук. праць. – Луцьк, 2002.
130. Кучерепа М. М. «Старостам не допустити розголошення...» // Мол.Волинь. – 1993. – 24 вер.
131. Кучерепа М. М. Варшавський договір 1920 року: генеза, проблеми, наслідки // Науковий вісник ВДУ: Іст.науки. – Луцьк, 2001. – № 5. – С. 193–197.

132. Кучерепа М. М. Волинь в геополітичних планах СРСР і Німеччини. 1939 р. // Вісник Львівської комерційної академії / [ред. Кол.: Гелей С. Д., Тімченко О. П., Сова А. О. та ін.] – Львів : Вид-во Львівської комерційної академії, 2010. Вип. 9. (Серія – Гуманітарні науки).
133. Кучерепа М. М. Зародження та діяльність на Волині українських політичних партій та громадських організацій в 1921–1939 рр. // Збірник навч.-метод матеріалів і наук. статей історич. ф-ту. – Луцьк. 1995. – Вип. 1. – С. 69–78.
134. Кучерепа М. М. Між двома війнами // Наше слово. – 1996. – 3 берез.
135. Кучерепа М. М. Міні-пацифікації на Волині 1935 року // Велика Волинь: минуле і сучасне: (Матеріали міжнарод. наук.-красн. конф.). – Хмельницький, 1994. – С. 169–170.
136. Кучерепа М. М. Політичне становище на Волині у 1921–1939 рр. // Шоста Всеукраїнська конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 428–429.
137. Кучерепа М. М. УПА: причини виникнення і боротьба // Педагог. – 1992. – 29 жовт.
138. Кучерепа М. М. Чорні дні червоної Волині / Розмову вела Н. Романюк // Україна молода. – 1994. – 8 лют.
139. Кучерепа М. М., Давидюк Р. П. Волинське українське об'єднання (1931–1939 рр.). – Луцьк: Надстир'я, 2001. – 420 с.
140. Кучерепа М. М., Дмитрук В. Г., Прокопчук В. І. Волинь у міжвоєнний період (1921–1939 рр.): Метод. матеріал на допомогу викладачам, вчителям, студентам вищ.учбов.закладів. – Луцьк, 1994. – 60 с.
141. Кучерепа М. М., Савчук О. А. Метаморфоза Українського національного козацького товариств в міжвоєнний період (1920–1939 рр.) // Шоста Всеукраїнська наукова конференція з історичного краєзнавства. – Луцьк, 1993. – С. 62–63.
142. Кучерепа М. Польська самооборона с. Пшебраже (с. Гайове) Ківерцівського району (1943 – 1944 рр.) // Український альманах (Варшава). – 2016. – С. 166–175.
143. Кучерепа М. Посол українського народу (Самійло Підгірський) / Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Волинська область / Головна редколегія: (голова П. Т. Тронько, заступники голови О. П. Реєнт, С. А. Кокін та ін.); редколегія тому (голова О. І. Курилюк, відповідальний секретар М. М. Кучерепа та ін.). – Кн. 1. – Луцьк: ВАТ “Волинська обласна друкарня”, 2010. – С. 615–620 (0,8 обл.-вид. арк.).
144. Кучерепа М. Правда повинна бути правдою : Волинсько-польські відносини // Наше життя. – 2003. – 29 берез., 3, 5 квіт.
145. Кучерепа М. Реакція волинян на акцію руйнування Православних храмів на Холмщині у 1937–1938 роках // Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків: Зб. наук. праць. – Т. 2 / упорядн. М. М. Кучерепа; За заг. ред. М. М. Кучерепа. – Луцьк: ВАТ «Волинська обласна друкарня», 2010.
146. Кучерепа М. Становлення та діяльність просвітянських організацій на Волині (1918–1939 рр.) // Наук. вісник Східноєвропейського національного університету ім. Лесі Українки. Серія: Історичні науки. – 2016. – № 3 (328). – С. 27–35.
147. Кучерепа М. Таємний борець (Іван Скоп'юк) / Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Волинська область / Головна редколегія: (голова П. Т. Тронько, заступники голови О. П. Реєнт, С. А. Кокін та ін.); редколегія тому (голова О. І. Курилюк, відповідальний секретар М. М. Кучерепа та ін.). – Кн. 1. – Луцьк: ВАТ “Волинська обласна друкарня”, 2010. – С. 635–639 (0,7 обл.-вид. арк.).
148. Кучерепа М. Український національно-церковний рух волинян у Православній Церкві в 1921–1939 рр. // Православна Церква в сучасному суспільстві : проблеми та перспективи. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції Волинської православної богословської академії Української Православної Церкви Київського Патріархату. Луцьк, 03.05.2014. – Луцьк : ЕІКΩΝ, 2014.
149. Кучерепа М. Українсько-польський конфлікт: Волинь 1943 рік // Волинська трагедія: через історію до порозуміння. Матеріали Всеукраїнської наукової конференції, м. Луцьк, 19–20 червня 2013 року / укладач Анатолій Шваб. – Луцьк : Східноєроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013. – С. 194–203.
150. Кучерепа Микола. Причини, хід та наслідки українсько-польського конфлікту на Волині в роки Другої світової війни // Краєзнавство. – 2013. – № 3. – С. 33–41.
151. Кучерепа Микола. Суспільні трансформації на Волині у 1939–1941 рр. // Універсум. – 2012. – № 5–6 (223–224).
152. Кучерепа Микола. Церковно-релігійне життя українського православного населення у Польщі (1921–1939 рр.) // Історія та сучасність Православ'я на Волині : матеріали III наук.-практич.

- конференції (Луцьк, 15–16 листопада 2012 р.). – Волинська єпархія УПЦ, Волинська духовна семінарія, Видавничий відділ Волинської єпархії. – Луцьк, 2013. – С. 114–125.
153. Лебедева Ю. Західна Україна у складі Польщі // Історія в школах України. – 1998. – № 1. – С. 36–39.
154. Левчанівська І. О. Польсько-українські відносини на Волині в 30–х рр. ХХ ст. (на підставі листування) // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. – Т. II. – С. 259–267.
155. Лис В. Волиняни не піддалися ополяченню // Волинь. – 2003. – 1 берез. (Про книгу М. Кучерепи і Р. Давидюк «Волинське українське об'єднання (1931 – 1939 рр.).
156. Лис В. Українська і польська історія звучала в «Старому Луцьку» // Волинь. – 2005. – 23 квіт.
157. Лис В. Українці і поляки в пошуках правди // Волинь. – 2004. – 3 серп.
158. Литвин В. ХХ століття в українсько-польських відносинах // Україна –Польща: історія і сучасність. – Ч. I. – К., 2003.
159. Литвин В. Тисяча років сусідства і взаємодії // Волинь моя: Журнал Міжнародного громадського об'єднання «Волинське братство». – К., 2002. – Вип. 11. – С. 27–55.
160. Литвинюк В. Зміни в соціальній і національній структурі населення Волинського воєводства у міжвоєнний період (1921–1939 рр.) // Наук. вісник ВДУ: Історія. – Луцьк, 1997. – № 2. – С. 42–43.
161. Лук'яненко Л. До 60-річчя події 11 липня 1943 року Волинська трагедія // Сам ост. Україна.- 2003.- №35.- С.6-7.
162. Мазур В. Створення національних адміністративно-територіальних одиниць в Україні у 1920-х роках /В. Мазур// Україна: минуле, сьогодення, майбутнє: зб. наук. пр. – К.: Вид-во КНУ, 1999. – С. 189–20
163. Макарчук С. Українсько-польський конфлікт у роки Другої світової війни: причини, перебіг, наслідки, пропозиції // Волинь у Другій світовій війні : Зб. наук.та публіцист. ст., присвяч. 60-річчю визволення Волин. обл. від фашист. загарбників. – Луцьк, 2004. – С. 87–106.
164. Марківська Л. Л. Історіографія та джерела з історії становлення і життєдіяльності української інтелігенції Волині у міжвоєнний період (1921 – 1939) // Науковий вісник ВДУ ім .Лесі Українки: історичні науки: № 3. – Луцьк, 2000. – С. 223–226.
165. Марківська Л. Українська інтелігенція Волині у просвітянському русі міжвоєнного періоду (1917 – 1939р.р.) // Етнічна історія народів Європи. – К., 2001. – Вип. 11. – С. 28–32.
166. Мартинов А. Українсько-польські відносини : Від важкого минулого до європейського майбутнього // Україна. – 2003. – №3. – С. 4 – 5.
167. Мартинюк Я. Вплив польської державної адміністрації на формування та діяльність органів місцевого самоврядування на Волині (20–30-ті рр. ХХ ст.) // У пошуках правди : Зб. матеріалів міжн. наук. конф. «Українсько- польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни: генезис, характер, перебіг і наслідки». – Луцьк, 2003. – С. 76–85.
168. Мартинюк Я. Інститут самоврядування і законодавство Другої Речі Посполитої // Минуле і сучасне Волині та Полісся : Ковель і ковельчани в історії України та Волині : Зб. наук. пр. – Луцьк, 2003. – Ч. 1. – С. 318–320.
169. Мартинюк Я. М. Діяльність органів самоврядування на Волині в міжвоєнний період (1919–1939 р.р.) // Науковий вісник ВДУ: Історичні науки. – Луцьк, 2000. – Вип.1. – С. 59–63.
170. Матійченко В. І. Україна – Польща: стратегічне партнерство в кінці ХХ століття // Слов'янський вісник: міжвід. наук. зб. – Рівне, 1998. – Вип. 1. – С. 38–41.
171. Махун С. Дві правди : Як позбутися стереотипів «чорно-білого» бачення історії? // День. – 2003. – 8 лип.
172. Менджецький В. Цивілізаційні і соціотопографічні переміни в містах Волинського воєводства (1921–1939 р.р.) // Минуле і сучасне Волині: Літописні міста і середньовічна культура: Матеріали VII Волин. обл. іст.-краєзн. конф. – Луцьк, 1998. – С. 89–92.
173. Мотика Г. Волинь 1943 року // Критика. – 2003. – №7. – С. 10–12.
174. Муляр І. Ю. Українсько-польські міждержавні культурні взаємини у 20–30 роках ХХ ст. // Міжнар. зв'язки України: наук. пошуки і знахідки: Міжвід. зб. наук. праць. – К., 1993. – Вип. 3. – С. 22–29.
175. Национальный состав населения СССР. По данным Всесоюзной переписи населения 1989 г. – М., 1991.
176. Новосад О. Постулати українсько-польського співжиття у міжвоєнний період: За матеріалами часопису «Волинське слово» (1937–1939) // Проблеми славістики: Наук. часоп. – Луцьк, 2003. – Чис. 2. – С. 65–71.

177. Октисюк А. М. Ретроспективний погляд на спроби правового унормування українсько-польських відношень (державницький аспект) // Науковий вісник ВДУ імені Лесі Українки. – Луцьк, 2002. – № 6. – С. 132–137.
178. Олійник О. Діяти разом, для спільної Європи: [Завершився офіц. візит Голови Ради Міністрів Республіки Польща Єжи Бузика до Києва] // Уряд. кур'єр. – 1999. – 27 лют.
179. Онишкевич Я. Польсько-українське порозуміння і НАТО: Інтерв'ю міністра оборони Польщі Я. Онишкевича // Нар. газ. – 1998. – № 34 (серп.).
180. Онуфрійчук М. Бересть – українське село на Холмщині // Слово і діло. – 2004. – 5 берез.
181. Онуфрійчук М. Відкрита рана – українсько-польські відносини // Слово і діло. – 2004. – 16 січ.
182. Пасаман М. Чому поляки бояться визнання УПА? // Слово і діло. – 2003. – 20 черв.
183. Патриляк І. Волинь – 1943. До 60-річчя трагедії // Уряд. кур'єр. – 2003. – 25 берез.
184. Переселення поляків та українців 1944–1946. Невідомі документи з архівів спецслужб. – Т. 2. – Варшава – К., 2000.
185. Пісоцький А. Просвітня діяльність: Становлення Просвіти в 20–30-х роках ХХ ст. на території Волинського Прибужжя // Минуле і сучасне Волині й Полісся: край на межі тисячоліть: Матеріали Х наук. іст.-краєзн. конф.: Зб. наук. праць. – Луцьк, 2002. – С. 39–40.
186. Польсько-українські стосунки в 1942–1947 роках у документах ОУН та УПА: у 2 т. / Відп. ред., та упоряди. В. М. Вятрович. Львів: Центр досліджень визвольного руху, 2011.
187. Польща та Україна в боротьбі за незалежність 1918–1920. Під ред. Т. Кшонстка. – Варшава: Vipart (Vipart), 2010.
188. Пономаренко С. Суспільно-політична ситуація на Волині у 20-х роках ХХ століття // Науковий вісник ВДУ : історичні науки. – Луцьк, 1999. – Вип. 5. – С. 91–95.
189. Послання Папи Римського Івана Павла II до учасників урочистостей з нагоди вшанування пам'яті жертв українсько-польського конфлікту на Волині та в Галичині у 1943–1944 роках // Політика і культура. – 2003. – №28.
190. Потульницькая Л. Директор польського інституту національної пам'яті Леон Керес – Мы хотим рассчитаться с прошлым и с надеждой смотрим в будущее // Факты. – 2003. – 10 июля.
191. «Просвіта» на Волині: минуле і сучасне: Зб. наук. статей, документів і матеріалів / За ред. В. К. Барана. – Луцьк : Вежа, 2001. – 196 с., іл.
192. Про примирення – в 60-ту річницю трагічних подій на Волині : Спільна заява Президента України і Президента Республіки Польща // Уряд. кур'єр. – 2003. – 15 лип.
193. Пушук І. А. Трагедія українсько-польського протистояння на Волині 1938–1944 років. Ківерцівський район. – Луцьк: ВАТ “Волинська обласна друкарня”, 2008. – 312 с.
194. Раєвич Т. І. Організаційний розвиток українського жіночого руху на Волині (1921–1939 рр.) // Науковий вісник ВДУ: Іст. науки. – Луцьк, 2001. – № 11. – С. 48–54.
195. Разиграев О. Польська державна поліція на Волині у 1919–1926 роках. Луцьк: Волинські старожитності, 2011.
196. Райківський І. Національна ідея в діяльності української соціал- демократії у Другій Речі Посполитій // Людина і політика. – 2002. – № 5. – С. 74–83.
197. Революційно-визвольна боротьба трудящих Західної України за возз'єднання в УРСР (1934 – 1939 рр.). – Львів, 1963. – 136 с.
198. Рікберг Д. Офіційний візит в Україну Голови Правління Народного банку Польщі // Вісн. НБУ. – 1997. – № 2. – С. 55.
199. Розмова О. Зінченка – заступника Голови Верховної Ради України із М. Зюлковським – Надзвичайним і повноваженим Послом Республіки Польща в Україні.
200. Рубльов О. Шкіц до історії загибелі української "Полонії", 1930-ті роки // Україна –Польща: історія і сучасність. – Ч. I. – К., 2003.
201. Рубльова Н. Ватикан і Україна: спроба поширення й збереження римсько-католицької ієрархії (1917–1939 рр.) / Н. Рубльова // Християнство: історія і сучасність: зб. наук. пр. – К.: Знання, 1998. – С. 136 – 139;
202. Сардачук П. Д., Сагайдак О. П. Україна в двосторонніх міжнародних відносинах (кінець ХХ – початок ХХІ століть). – К.: Вид-во Європейського університету, 2005.
203. Сардачук П. Польські фірми готові кредитувати українських виробників: [Розмова з Надзвичайним і Повноважним Послом України в Республіці Польща П. Сардачуком] // Закон і бізнес. – 1996. – 14 серп. – С. 3.
204. Сергійчук В. Поляки на Волині у роки Другої Світової війни : Документи з українських архівів і польські публікації. – К.: Укр. видав. спілка, 2003. – 575 с.

205. Сергійчук В. Трагедія Волині : Причини і перебіг польсько-українського конфлікту в роки Другої світової війни. – К.: Укр.видав. Спілка, 2003. – 140 с.
206. Сергійчук В. Трагедія українців Польщі. – Тернопіль, 1997.
207. Сивіцький М. Записки сірого волиняка. – К.: Вид-во ім.Олени Теліги, 2000. – 399 с.
208. Силіна Т. Марек Зюлковські : «Вирішення Волинської проблеми – це наша спільна перепустка до майбутнього» // Дзеркало тижня. –2003. –24 трав.
209. Скрипник М. Перебудовними шляхами / М. Скрипник // Укр. істор. журнал. – К. – 1989. – № 8. – С. 118–124; № 11. – С. 99–108; № 12. – С. 129–135.
210. Слапчук В. Історія поетики й поетика історії: Книжковий огляд // Луцьк молодий. – 2001. – 20 верес. (Рецензія на монографію М. Кучерепи і Р. Давидюк «Волинське українське об'єднання» (Луцьк: Надстир'я, 2001).
211. Сливка Ю. УПА й українсько-польське протистояння // У пошуках правди: Зб. матеріалів міжнар. наук. конф. «Українсько-польський конфлікт на Волині в роки Другої світової війни: генезис, характер, перебіг і наслідки». – Луцьк, 2003. – С. 261–281.
212. Сливка Ю. Ю. Західна Україна в реакційній політиці польської та української буржуазії (1920 – 1939). – К.: Наук.думка, 1985. – 271с.
213. Смолей В. В. Польське цивільне і військове аграрне осадництво у Західній Україні: історико-правовий контекст (1919–1939 рр.): Монографія. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2003. – 112 с.
214. «Сокальський кордон» // Енциклопедія українознавства. – Львів, 2000. – Т. 8. – С. 29–39.
215. Сорока Ю. За Україну, за її волю, за її долю. Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2015.
216. Сорока Ю. М. Населення західноукраїнських земель. Етнополітичний та демографічний вимір 1939–1950-ті роки. Монографія. Київ: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013.
217. Спільна заява «До порозуміння і єднання» . [Президентів України та Польщі].
218. Стародубець Г. М. ОУН (б) в українському національно-визвольному русі на Волині в роки Другої Світової війни (1941–1943 рр.) – Тернопіль, 2002. – 144 с.
219. Стародубець Г. М. ОУН(Б) як суб'єкт українсько-польських відносин у роки Другої світової війни (1941–1943 р.р.) // Науковий вісник ВДУ : Іст.науки. – Луцьк, 2001. – № 11. – С. 75–78.
220. Стоєцький С. В. Україна в зовнішній політиці Республіки Польща: євроатлантичний та європейський інтеграційний вимір. – К., 2007.
221. Стоєцький С. В. Українсько-польське стратегічне партнерство та сучасні проблеми євроатлантичних відносин // Дослідження світової політики: Зб. наук. пр. / Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України. – Вип. 24. – 2003. – С. 189–200.
222. Стронський Г. Й. Злет і падіння: Польський національний район в Україні в 20 – 30-і рр. – Тернопіль, 1992.
223. Стронський Г. Рецензія на книгу Войналович О. Організація шкільної освіти для національних меншин в Україні: 20–30 рр. / Г. Стронський // Укр. істор. журнал. – К. – 1993. – № 4–6. – С. 128–130;
224. Струцюк Й. Чия б кричала, або декілька міркувань із приводу так званої «Волинської різанини» // Віче.- 2003.- 8 трав.
225. Терещук Г. Правда про збройний міжнаціональний конфлікт на Волині 1943 року // Політика і культура. – 2003. – №9. – С. 26–27.
226. Тисяча років української суспільно-політичної думки. В 7 т. Т. 7. 20–40-ві рр. ХХ рр. – К.: Дніпро, 2001. – 440 с.
227. Torgzecki R. Polacy i Ukraińcy. Sprawa ukraińska w czasie II wojny światowej na terenie II Rzeczypospolitej. – Warszawa – 1993.
228. Трофимович В. Москва і українсько-польський конфлікт у роки Другої світової війни // Історія в школі. – 2002. – №5–6. – С. 28–31.
229. Трофимович В. У чорному трикутнику : Роль Німеччини та СРСР в українсько-польському конфлікті 1935–1945 років // Волинь. – 2003. – №5. – С. 153–174.
230. Трухан М. Українці в Польщі після другої Світової війни 1944–1984. Іст.-філол. секція // Передм. В. Маркусь. – НьюЙорк; Париж; Сідней; Торонто, 1990. – 404 с.
231. У пошуках правди : Зб.матеріалів між нар.наук.конф.»Укрфінсько-польський конфлікт на Волині в роки Другої Світової війни : генезис, характер, перебіг, наслідки – Луцьк : Вежа, 2003. – 544с.
232. Україна – Польща: важкі питання. Т. 3: Матеріали III міжнар. наук. семінару «Українсько-польські стосунки в роки Другої світової війни». – Варшава, 1998. – 267 с.
233. Україна – Польща – стратегічні партнери на зламі століття. – К., 2001.
234. Україна – Польща: важкі питання: Матеріали V міжнар. семінару істориків «Українсько-польські відносин під час Другої світової війни». – Луцьк, 27–29 квіт. 1999 р. Т. 5. – Варшава, 2001. – 359 с.

235. Україна – Польща: важкі питання: Матеріали II міжнар. семінару істориків «Українсько-польські відносини в 1918–1947 роках». Т. 1–2. – Варшава, 1998. – 245 с.
236. Україна і Польща в XX ст.: проблеми і перспективи взаємовідносин. Зб. наук. праць. – К.–Краків, 2002.
237. Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків: Зб. наук. праць / Упорядн. М. М. Кучерепа, Н. Г. Сташенко; За заг. ред. М. М. Кучерепа. – Луцьк: ВАТ «Волин. обл. друкарня» – РВВ «Вежа» Волин. націон. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – 568 с.
238. Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків: Зб. наук. праць. – Т. 2 / упорядн. М. М. Кучерепа; За заг. ред. М. М. Кучерепа. – Луцьк: ВАТ «Волин. обл. друкарня», 2010. – 428 с.
239. Філіпович М. Б. Політико-правове становище українців Волині у 1918–1939 рр. // Актуальні проблеми розвитку суспільства : історична спадщина, реалії та виклики XXI століття: Шості читання пам'яті В. Липинського. – Луцьк, 2003. – С. 104–109.
240. Царук Я. Волинська трагедія: свідчення очевидців // День. – 2003. – 12 лип.
241. Царук Я. Трагедія Волинських сіл 1943–1944 р.р.: Українські і польські жертви збройного протистояння : Володимир-Волинський р-н / Вст. стаття Я. Ісаєвича. – Львів: Ін-т українозн. ім. І. Крип'якевича НАН України, 2003. – 189 с.
242. Червоній В. Волинь 1943-44 р.р. жертвам злочинів чи справедливої національно-визвольної боротьби? // Слово і діло. – 2003. – 23 черв.
243. Червоній В. Потрібне взаємне прощення. До 60-річчя трагічних подій на Волині // Сіл. вісті. – 2003. – 8 лип.
244. Черкаський А. До питання про етно-соціальний склад населення півдня України у 20-ті роки ХХ ст. / А. Черкаський // Укр. істор. журнал. – К. – 1993. – № 11 – 12. – С. 87 – 91.
245. Шабала Я., Франчук Є. Польське осадництво на Волині у 20-30-х роках ХХ ст. // Наук. вісник ВДУ: Історія. – Луцьк, 1997. – № 2. – С. 44–47.
246. Шаповал Ю. Польсько-українські взаємини під час Другої світової війни : потенціал взаєморозуміння і баланс ненависти // Сучасність. – 2004. – № 7 – 8. – С. 104–116.
247. Шаповал Ю. Чи подолано «Волинський синдром»? // День. – 2003. – 15 берез.
248. Шваб А. Еміграційна політика Польщі (1918–1939 рр.) // Луцьк: Волинська мистецька агенція «Терен», 2014.
249. Шваб А. Ентодемографічні процеси на Волині в 1920–1930-х роках у світлі національної та еміграційної політики Другої речі Посполитої // Науковий вісник ВДУ: історичні науки. – Луцьк, 1999. – Вип. 5. – С. 86–91.
250. Шваб А. Національна політика та еміграція з Волині в II Речі Посполитій: Вплив, наслідки // Волинь у новітній історії української державності: Зб. наук. праць. – Луцьк, 1999. – С. 52–66.
251. Ющенко В. Будуймо демократію на Законі Правди : Лист лідера блоку «Наша Україна редакторіві «Газети виборчої « (Польща) Адаму Міхніку з приводу 60-річчя Волинської трагедії // Україна молода. – 2003. – 9 лип.
252. Якубова Л. Етнічні меншини УСРР у 20-і – першій половині 30-х років ХХ ст.: історіографія та джерела дослідження, - Київ, 2006. – 170 с.
253. Якубова Л. Зміст і особливості діяльності національних адміністративно-територіальних одиниць / Л. Якубова // Бористен. – К. – 2005. – № 6. – С. 14 – 16; № 7. – С. 14 – 17. .
254. Ян Генрік Юзевський (1892–1981): Волинський воєвода // «Роде наш красний...»: Волинь у долях краян і людських документах. – Луцьк, 1996. Т. II. – С. 179–258.
255. Яхно О. У Європу через Польщу: [У Києві підписано меморандум з польсько-американсько-українські екон. ініціативи] // Голос України. – 1999. – 19 берез. – С. 8.
256. Яценко А. Б. Внешнеэкономические связи Украины и Польши // Проблемы развития внешнеэконом. связей и привлечения иностр. инвестиций: региональный аспект: Сб. науч. тр. – Донецк, 1998. – С. 185–186.
257. Яценко А. Б. Обзор внешнеэкономических связей Украины и Польши // Соц.-экон. аспекты регион. пром. политики: Сб. науч. тр. – Донецк, 1997. – С. 186–188.
258. Kupczak J. Polacy na Ukrainie w latach 1921–1939. – Wrocław. – 1994.
259. Lisak W. Rozstrelana Polonia. Polacy w ZSRR. 1917– 1939. – Szczecin. – 1990;
260. Mniejszosci polskie i polonia w ZSRR. Pod red. H. Kubiaka. – Wrocław, Kraków, Warszawa. – 1992.
261. Polska – Ukraina: 1000 lat sąsiedztwa (pod red. S. Stepnia). Т. 1–5. – Przemyśl, 2011.
262. Serszyk W. Historia Ukrainy. Wyd. 3 – Wrocław, Kraków, Warszawa, 2001.

263. Syrnyk M. Ukraińcy w Polsce. 1918–1939 / Oświata i szkolnictwo. – Wrocław, 1996.
264. Topolski J. Historia Polski. Od czasów najdawniejszych do 1990 r. – Wyd. 6. Warszawa. 2016.